

LATVIJAS
MEDNIEKU
SAVIENĪBA

*Seminārs:
Staltbriežu selektīvo medību
un pārnadžu populāciju
apsaimniekošanas
principi*

Jānis Baumanis (LMS)

Medību saimniecība -

dabas resursu izmantošanas sistēma, kas vienlaikus ar produkcijas ieguvu nodrošina saimnieciski pieļaujamu dzīvnieku skaitu un saglabās medījamiem dzīvniekiem nepieciešamo vidi.

Medību saimniecībās, kur galvenā dzīvnieku suga ir stirna, populācijas apdzīvotā platība var būt 300 - 900 ha; meža cūku saimniecībās 3000 - 5000 ha, staltbriežu saimniecībās 5000 - 10 000 ha, bet aļņu saimniecībās 10 000 - 30 000 ha, atkarībā no meža masīva lieluma un konfigurācijas.

Pārnadžu populācijas izkopšanas mērķis ir veicināt dzīvnieku attīstību, palielināt iegūstamo trofeju vērtību.

Jāzina tieši kad, kur un kādus vietējās populācijas īpatņus attiecīgajā medību sezonā vēlams nomedīt.

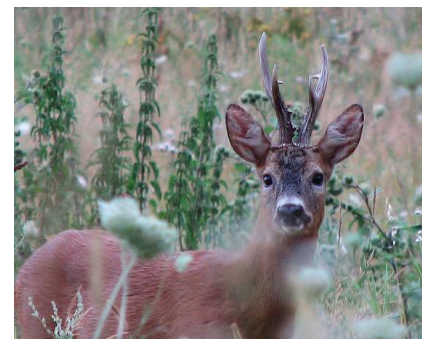
Aļņu govīm teļš piedzimst tām esot 2 gadu vecām. Gadu vecām govīm teļu nav. Parasti piedzimst 1 teļš, bet 32% gadījumu (vidēja vecuma govīm) 2 teļi. Vidēji grūsnai govij ir 1,13 embriji, bioloģiskais pieaugums vidēji 0,85 teļi katrai populācijas aļņu govij (ieskaitot arī gadu vecās). Zudumi vērtējami 10 – 20 % robežās. Bioloģiskais pieaugums ir ap 40% un saimnieciskais pieaugums 25...35% robežās.

Staltbriežu govīm teļi piedzimst 2 gadu vecumā, gadu vecām govīm teļu nav. Briežu govīm piedzimst 1 teļš, bet tikai 2% gadījumu 2 teļi. Bioloģiskais pieaugums vidēji 0,65 teļi katrai populācijas staltbriežu govij (ieskaitot arī gadu vecās). Zudumi vērtējami 30...40 % robežās. Staltbriežu bioloģiskais pieaugums ir 33% un saimnieciskais pieaugums 10...30% robežās.

Stirnu kazām kazlēni piedzimst 2 gadu vecumā. Gadu vecām kazām kazlēnu nav. Jaunām kazām ir 1 kazlēns, vidēji vecām 1...2 kazlēni, retāk 3 kazlēni, vecām kazām 1 kazlēns. Zudumi vērtējami 40...50% robežās. Bioloģiskais pieaugums ir ap 50% un saimnieciskais pieaugums ir 25...30%.

Meža cūkām aptuveni puse no jaunajām cūciņām riestā piedalās jau pirmajā dzīves gadā, pārējās 1,5 gadu vecumā. Divus gadus vecām cūkām metienā vidēji ir 5 – 7 sivēni, bet gadu vecām vidēji 2,5 sivēni. Pirmajā dzīves gadā aiziet bojā 40...60% piedzimušo sivēnu (siltajās ziemās šis procents ir zemāks). Populācijas bioloģiskais pieaugums ir aptuveni 200%, bet saimnieciskais pieaugums 100...150%.

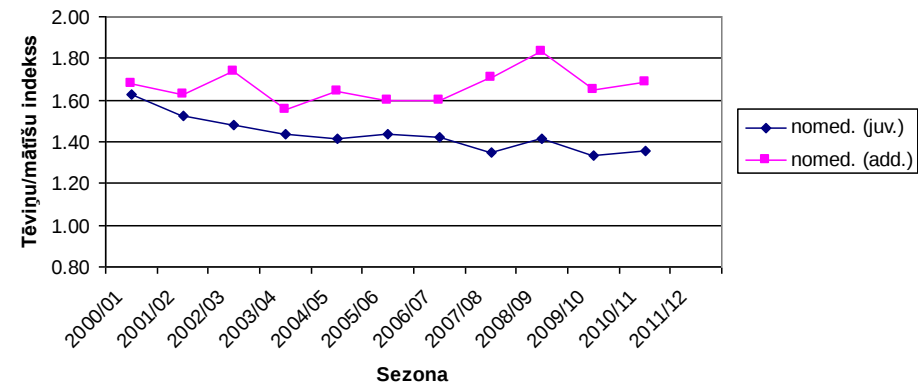
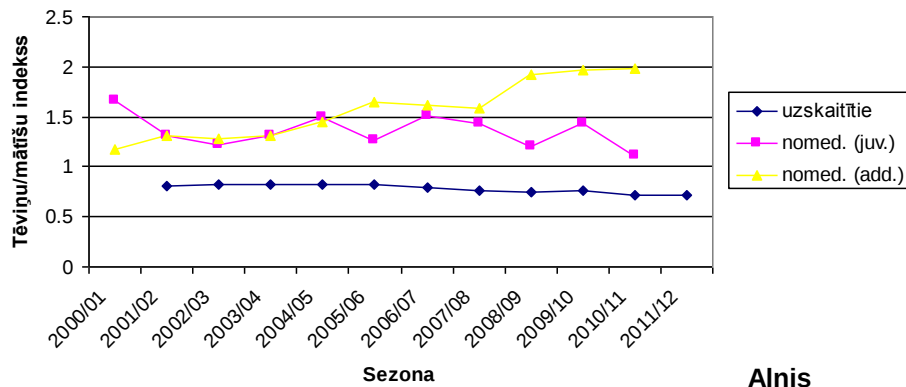
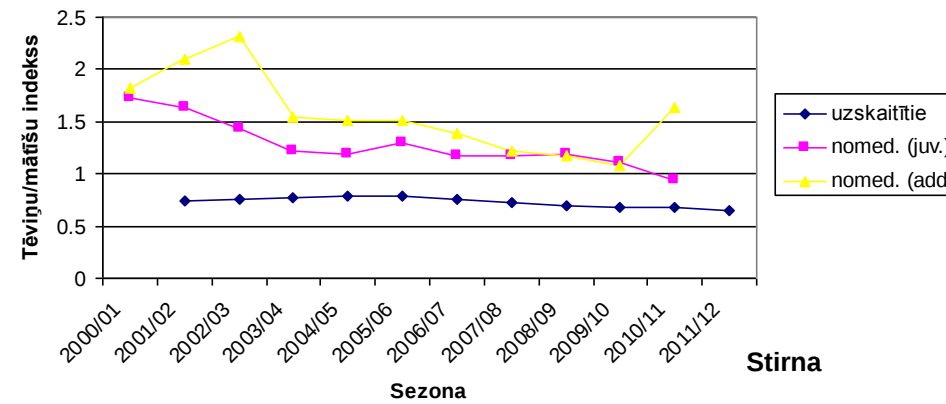
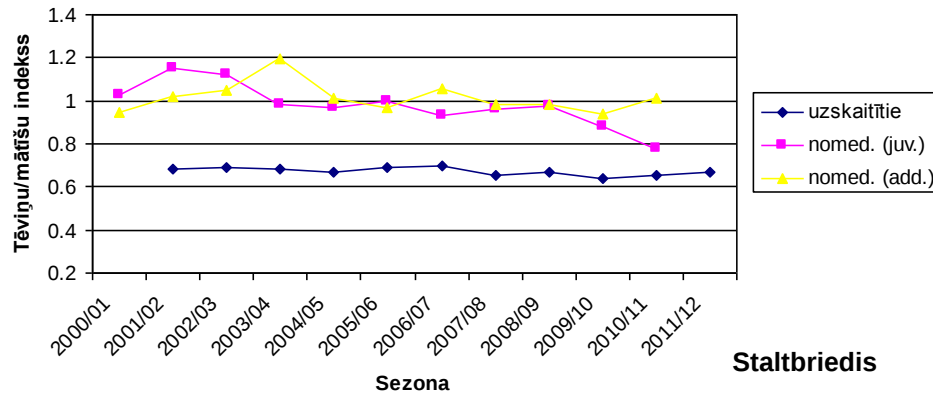
Tēviņu pārsvars populācijā ir vēlams, jo:

- vairāk iespējams iegūt medību trofejas;
- pieauguši tēviņi uz dzīvmasas kg patērē mazāk barības nekā mātītes;
- tēviņu pārsvars nodrošina, ka riestā mātītes apaugļo pieauguši, dabiskai atlasei pakļauti tēviņi;
- ja tēviņi ir mazākumā, bet nometī tos vienādā skaitā ar mātītēm, tad retais tēviņš sasniegs labas trofejas vecumu;
- briežu un aļņu buļļu skelets intensīvi veidojas līdz pat 7 gadu vecumam, tikai pēc tam minerālvielas tiek novirzītas ragu attīstībai;
- ja staltbriežu populācijā ir tēviņu mazākums, tad buļļi savāc lielus govju harēmus. Riesta laikā buļļi maz ēd, zaudē pat 20% no dzīvsvara, un, ja seko agra un barga ziema, nepaspēj pietiekami atjaunot masu var krist; novājējuši dzīvnieki nākamajā gadā nevar veidot labus ragus, jo barība tiek novirzīta masas atjaunošanai (īpaši novērojams stirnāžiem);

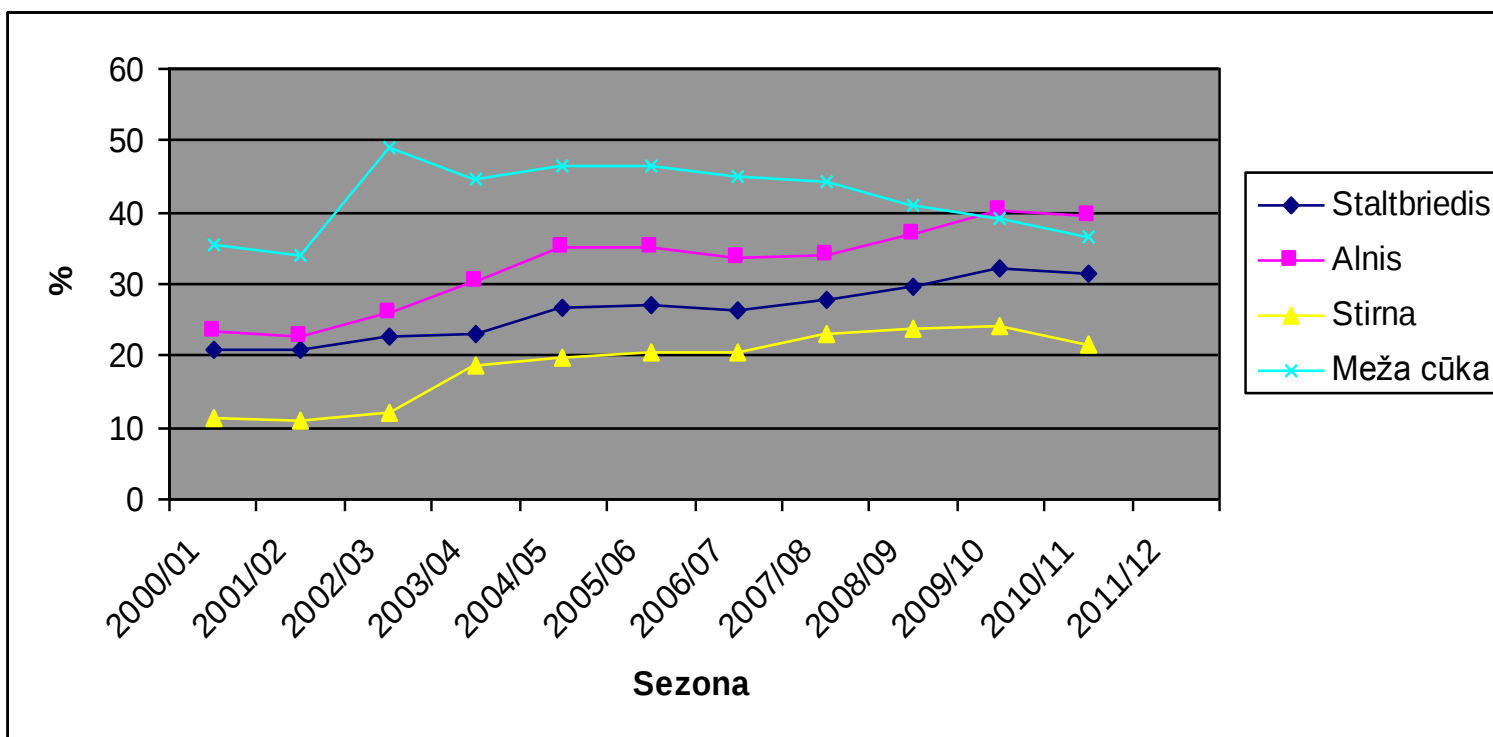
Sabalansētai jābūt arī vecumstruktūrai, īpašu vērību pievēršot jauno dzīvnieku skaitam, jo:

- jaunie dzīvnieki masas uzturēšanai un veidošanai patērēt pat 2,5 reizes vairāk barības kā pieaugušie īpatņi;
- jaunie dzīvnieki (brieži, meža cūkas), uzturoties baros, nodara postījumus lauksaimniecības un mežsaimniecības kultūrām;
- jauno dzīvnieku pārsvars var dot tiem iespējas piedalīties reprodukcijā, kas samazina pēcnācēju trofeju vērtību.

TĒVIŅU/MĀTĪŠU INDEKSA IZMAIŅAS UZSKAITĪTAJIEM UN NOMEDĪTAJIEM PĀRNADŽIEM

Dzīvnieku, kas jaunāki par gadu (teļu, kazlēnu, sivēnu), nomedīšanas īpatsvara izmaiņas Latvijā

Vērtējot pārnadžu kvalitāti, jāņem vērā viss dzīvnieka ķermeņa pazīmju komplekss (ragu veidojums ir tikai viens no daudzajiem, bet ne katrreiz pats galvenais dzīvnieka attīstības un kvalitātes rādītājs) un visus vērtējamās populācijas īpatņus ieteicams nosacīti iedalīt šādās grupās:

- 1) izlases veidā nomedījamie (nevēlamas īpašības, slikta kvalitāte);
- 2) saudzējamie (pirmsbrieduma un kvalitatīvs īpatnis);
- 3) medījamie (brieduma vecuma) trofeju dzīvnieki.

Staltbrieži

- Maksimālais vecums 20 - 25 gadu, brieduma stāvokli (maksimālo dzīvsvaru) sasniedz 6—8 gadu vecumā, ragi turpina augt un savu attīstības kulmināciju sasniedz tikai 10—13 gadu vecumā, pēc šī vecuma sākas ragu deģenerācija;
- Lai saglabātu vai palielinātu dzīvnieku skaitu populācijā un veidotu optimālu dzimuma - vecuma struktūru, no kopējā nomedīšanas limita nomedīto staltbriežu teļu skaitam ir jābūt 25 -35%;
- Lai iegūtu vērtīgas trofejas, populācijās ar augstvērtīgiem buļļiem ieteicams pat saglabāt nelielu buļļu pārsvaru;
- Buļļu kvalitātes novērtēšanai tāpat jāizmanto visas ārējās pazīmes kopumā, galveno uzmanību pievēršot dzīvnieku lielumam, vecumam, ragu attīstībai un formai;
- Vidēja vecuma buļļu novērtēšana sagādā grūtības un prasa lielu pieredzi;
- Ragu ideālā forma ir plati izvērsti un sirdsveidīgi noapaļoti ragi;
- Govju kvalitāti vērtē pēc ķermeņa spēcīguma un veselības stāvokļa. Jāsaudzē labi attīstītas, agri dzimušas telītes, jo tās dzimumgatavību var sasniegt 16-17 mēnešu vecumā. Mazvērtīgas ir govīs, kuras vēlu apaugļojas un vēlu atnesas, kurām dzimst vāji attīstīti mazuļi (regulāri 2 teļi), kā arī ālavas un novecojušās govīs.

- lieliski attīstīta dzirde un oža
- masa bulļiem 185-250 kg,
- pirmie durkļveida ragi izaug 12-14 mēnešu vecumā
- ragi tiek nomesti martā-aprīlī, tūlīt uzsākas jauno ragu augšana, kas turpinās līdz jūlijam, augusta sākumā pārkaulojas un tiek nobertti 3 nedēļas pirms riesta
- maksimālo lielumu ragi sasniedz 10-13 gadu vecumā
- ragu augšanu klimatiskie apstākļi neietekmē
- priekšroku dod dažāda sastāva un vecuma skrajām mežaudzēm ar bagātīgu paaugu un pamežu; vasarā pļavu, izcirtumu vai lauku tuvumā
- nometnieks, izteikta saistība ar dzīves vietu
- var veidot ļoti lielus barus; govju bars vislabāk organizēts, to vada vecākā govs; ar trešo dzīves gadu bulļi uzturas atsevišķos baros bez hierarhijas
- poligāms, var veidot harēmus; riests septembrī-oktobrī, visintensīvākais riests vēsās un gaišās mēnesnīcas naktīs, kad bulļi bauro cauru nakti
- riesta vieta parasti klajumā, kur labi pārskatāma un viegli caurstaigājama
- grūsnība ilgst 235-245 dienas; maija otrajā pusē- jūnija sākumā govs dzemdē 1 teļu un pieņem atpakaļ pērno teļu
- jaunās govis pirmo reizi tiek apaugļotas otrajā vai trešajā dzīves gadā, bulļi dalību riestā normālos apstākļos ņem 5. – 6. dzīves gadā

pārnadži

STALTBRIEŽA PĒDAS

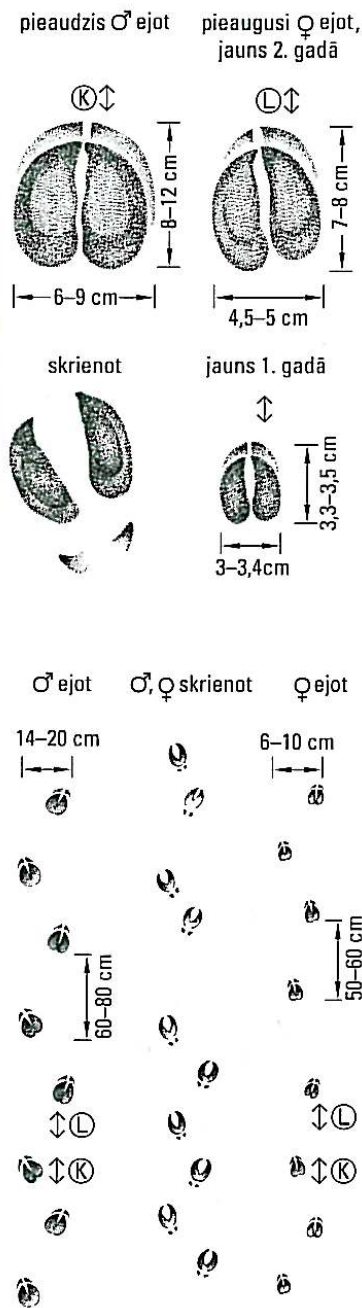

Foto: Lielā medību grāmata, Jumava

1. rāgi

2. vai 3. rāgi

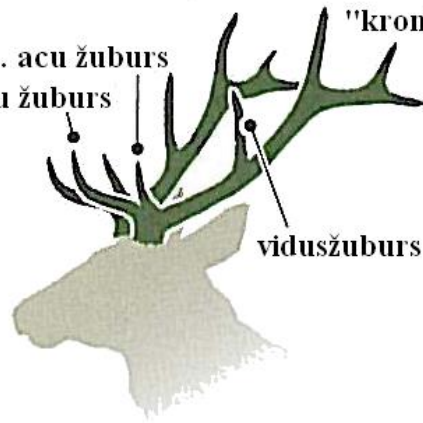

1. vai 2. rāgi

Vidēja vecuma rāgi

2. acu žuburs
acu žuburs

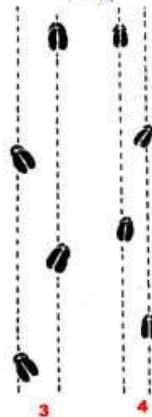
"kronis"

vidusžuburs

Trofejas briedums
(10 - 13 gadi)

Foto: VILTET, NYA Jagarskolan, Svenska Jagareförbundet

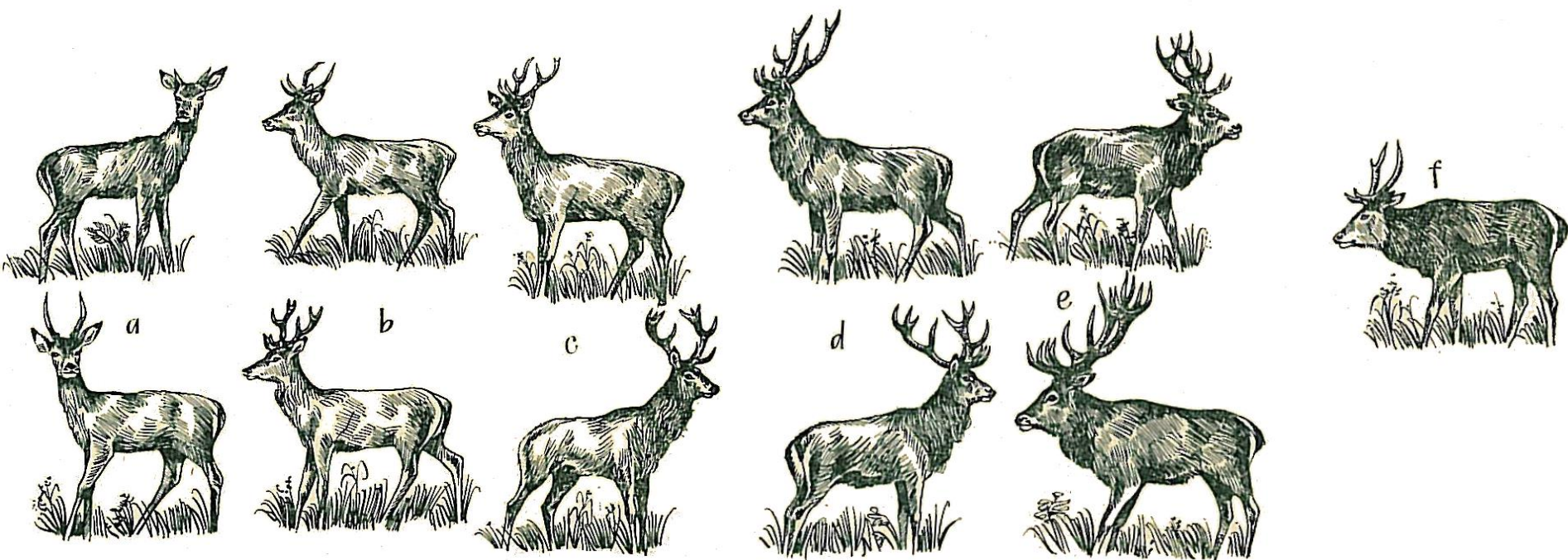

pārņadži

Staltbrieža ragu attīstība līdz 1,5 gadu
vecumam (pēc A.Kalniņa)

Foto: Medījamo dzīvnieku novērtēšana, Liesma

Stalpbriežu buļļa eksterjera izmaiņas atkarībā no vecuma un kvalitātes (pēc M.Fišera un H.Šūmaņa)

Augšējā rindā vāji attīstīti buļļi

Apakšējā rindā labi attīstīti buļļi

A – viengadīgs

B – divgadīgs

C – trīsgadīgs

D – četrgadīgs līdz sešgadīgs

E – desmitgadīgs līdz četrpadsmitgadīgs

F - novecojis

pārnadži

Briežu bulļi. Vecums
2,5 g. Pirmie žuburotie
ragi. Kvalitāti grūti noteikt.

- 3,5 gadus veci buļļi. Vidus žuburi gari. Vienam no buļļiem vienā pusē “dakša”, otrā trijnieks.

- 3-4 gadus veci buļļi. Pa kreisi saudzējams, pa labi – selektīvi nomedījams (ragu vainagā izteikta “dakša”).

4-5 gadus veci bulli. Gari vidus
žuburi, labs vainags.
Saudzējami!

6 gadus vecs bullis.
Labs vainags, garš vidus
žuburs. Saudzējams!

Vecums aptuveni 5-7
g. Vidējo dzīvnieku
var medīt – vienā
pusē “spīle”.

Bullis, vecums 7-8 g. Saudzējams. Pēc 3-4 gadiem visticamākais, ka būs stabils zelts.

Bullis, 9-10 gadus vecs. Ragi īsi, bet labs vainags. Trofeja tuvu maksimumam, bet vēl paris gadus sluktāks neklūs.

Bullis, vecums 9-10 g.

Nomedījams. Abās
pusēs “spīles”.

Bullis, vecums - 12 gadu.
Nomedījams.
Sasniedzis savu maksimumu.

Bullis, vecums - 12 gadu.
Nomedījams.
Sasniedzis savu maksimumu.

Minimālās kvalitātes prasības staltbriežu bulļiem

Viengadniekiem:

- vismaz 20 cm gari (ausu augstumā) tumši ragi ar strupiem galiem, bez rozēm;
- apmēram 28-30 cm gari (vismaz 1,5 reizes augstāki par ausīm) ragi ar slaidiem, smailiem galiem, bez rozēm;

Divgadniekiem:

- katrs rags ar 4 žuburiem, garu vidusžuburu; skatoties no sāniem, iedomāta līnija no pirmā acs žubura gala uz raga galu kopā ar raga stumbru veido garumā izstieptu taisnstūri;

Trīsgadniekiem:

- katrs rags ar 4 žuburiem, garu vidusžuburu un vismaz 56 cm garu stumbru, sānskatā veidojas taisnstūris;
- katrs rags ar 5 vai 6 žuburiem, garu vidusžuburu un vienkāršu vainagu, masu ragu augšdaļā, sānskatā veido taisnstūri;

Vidēja vecuma (4-6 g.):

- simetriski ragi, katram ragam vismaz 5 žuburi, ragi ar vienkāršu vainagu un garu vidusžuburu sānskata veido taisnstūri;
- simetriski 6 žuburu ragi ar vienkāršu vainagu, sānskatā veido taisnstūri;

Ķermeņa brieduma vecuma (7-9 g.):

- simetriski 6 žuburu ragi ar spēcīgiem vidusžuburiem
- labi attīstītu vainagu, ar spēcīgu pārļainu stumbru;

Veciem (10-15 g.):

- simetriski 6-7 un 8 žuburu ragi ar spēcīgu pārļainu stumbru, spēcīgiem zariem un labi attīstītu, saliktu vainagu.

Apakšējā kreisā stūrī saudzējams bullis ar pirmajiem ragiem.

Šādus buļļus NEDRĪKST medīt!!!!

Selektīvi nomedījami buļļi ar 2
un 3 ragiem.

Selektīvi nomedījami bulļi.

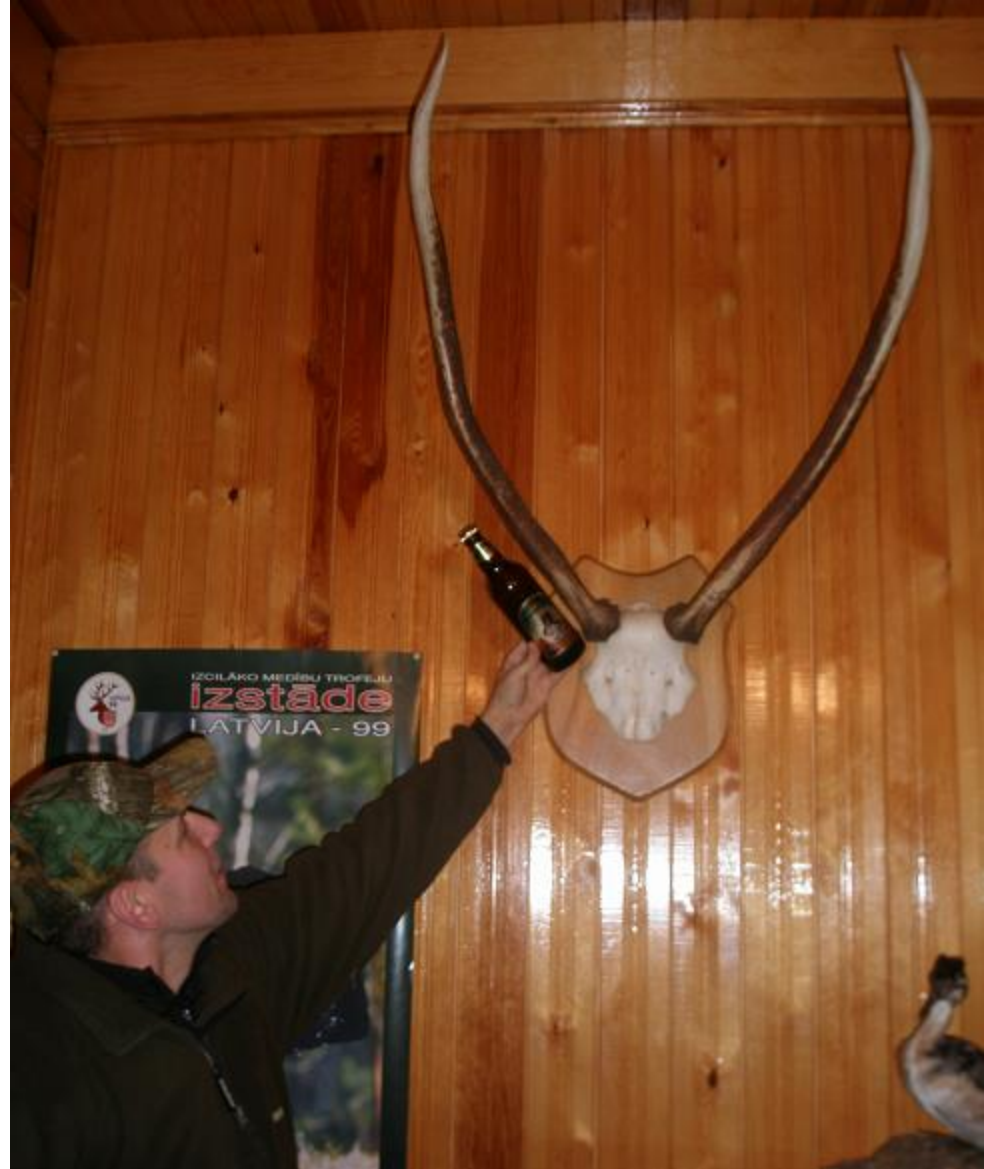

Selektīvi nomedījami buļļi.

Šis nav “zelta špīseris”!!!

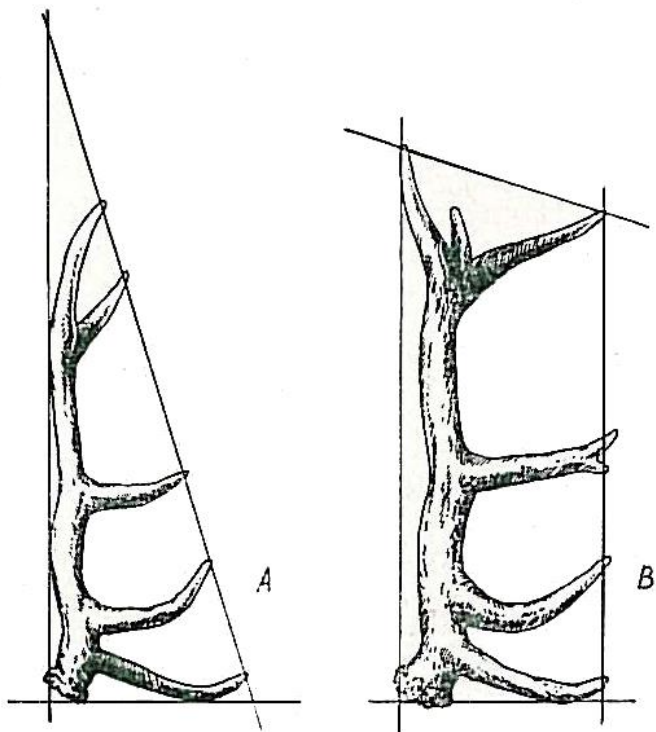

Ragu deformācija, visticamāk, ievainojuma rezultātā. Nomedījami bulļi.

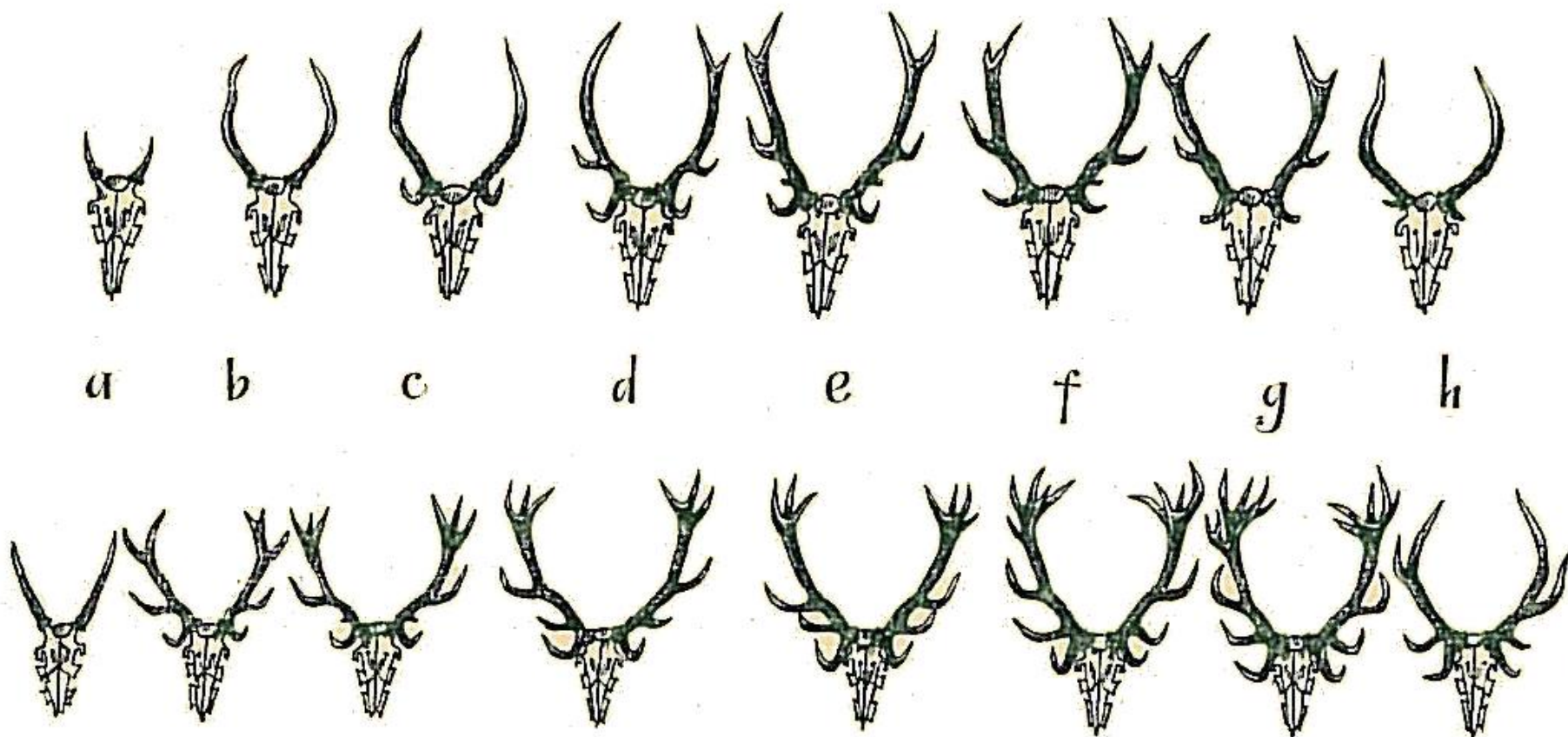
Ragu deformācija, visticamāk, ievainojuma rezultātā.
Nomedījami buļļi.

Staltbriežu buļļu ragu kvalitāte atkarībā no žuburu attīstības un izvietojuma (pēc M. Fišera un H. Šumaņa, 1970):

1 — sliktas kvalitātes (atšaujams), 2 — labas kvalitātes (saudzējams).

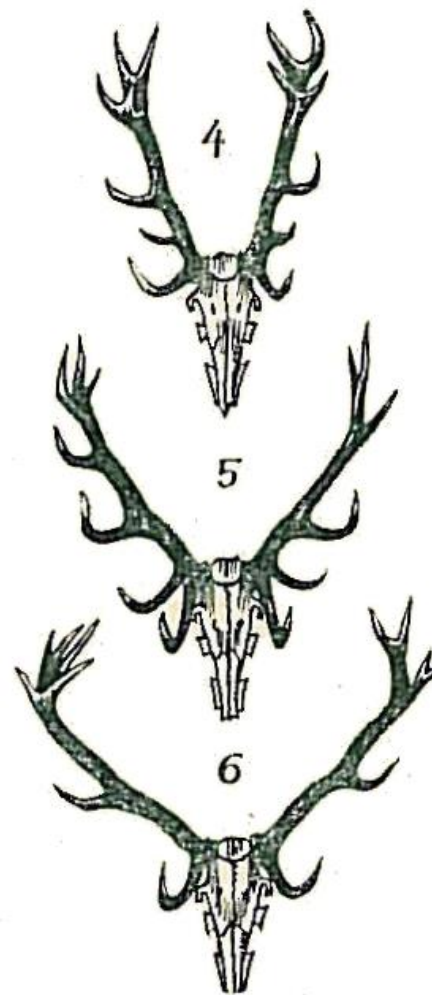
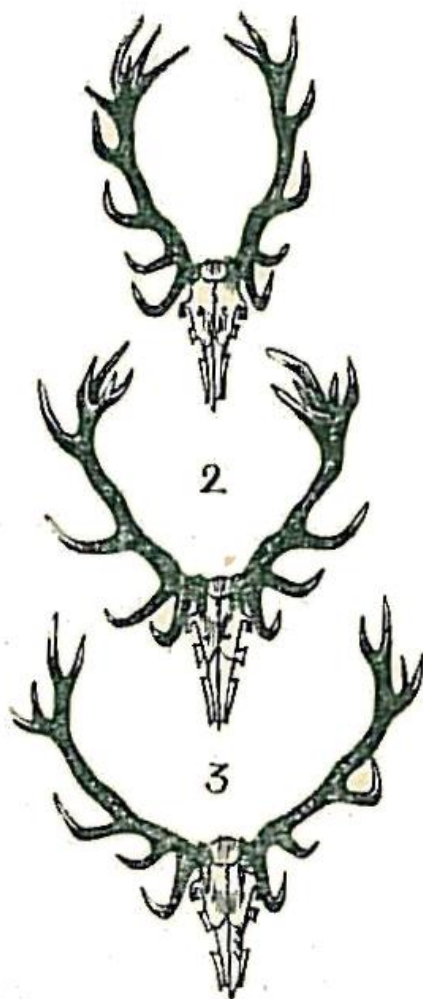

Staltbriežu buļļu ragu attīstība (pēc M. Fišera un H. Šūmaņa, 1970):

augšējā rindā sliktas kvalitātes, apakšējā rindā labas kvalitātes ragi: a — viengadīgs, b — divgadīgs, c — trīsgadīgs, d — četrgadīgs, e — piecgadīgs līdz sešgadīgs, f — astoņgadīgs līdz deviņgadīgs, g — desmitgadīgs līdz divpadsmitgadīgs, h — novecojis.

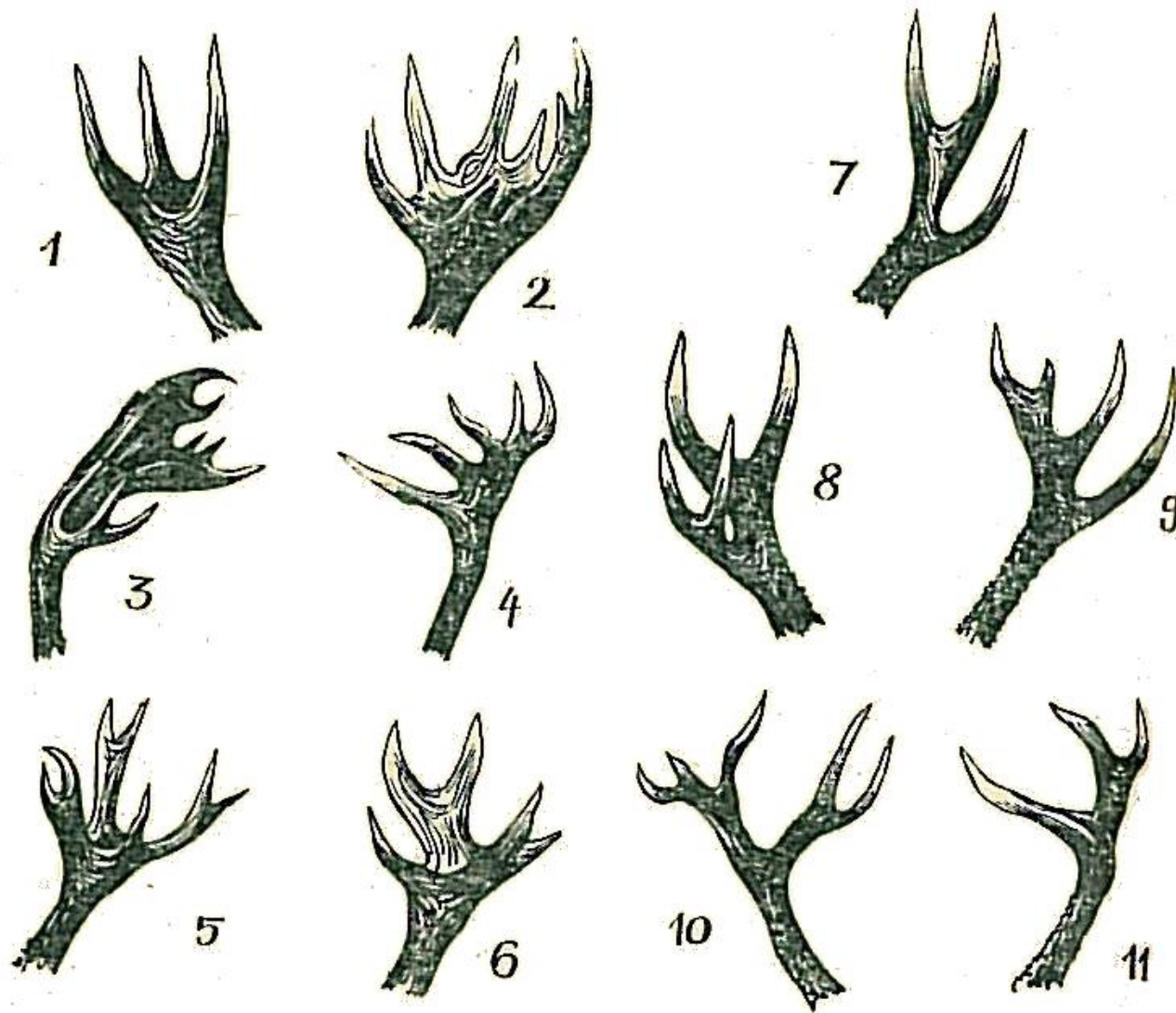

Ragi vien, nezinot dzīvnieka vecumu, nenožīmē neko! Bullis, 7,5 gadi.
207 CIC punkti. Pēc 2-3 gadiem varētu būt 225-230 punktu.

Staltbriežu buļļu ragu pamatformas (pēc
M. Fišera un H. Šūmaņa, 1970):

1 — šauri izvērsta, noapaļota, 2 — plati izvērsta, sirdsveidīgi noapaļota, 3 — ļoti plati izvērsta, noapaļota, 4 — šauri izvērsta, taisnstumbru, 5 — plati izvērsta, taisnstumbru, 6 — ļoti plati izvērsta, taisnstumbru.

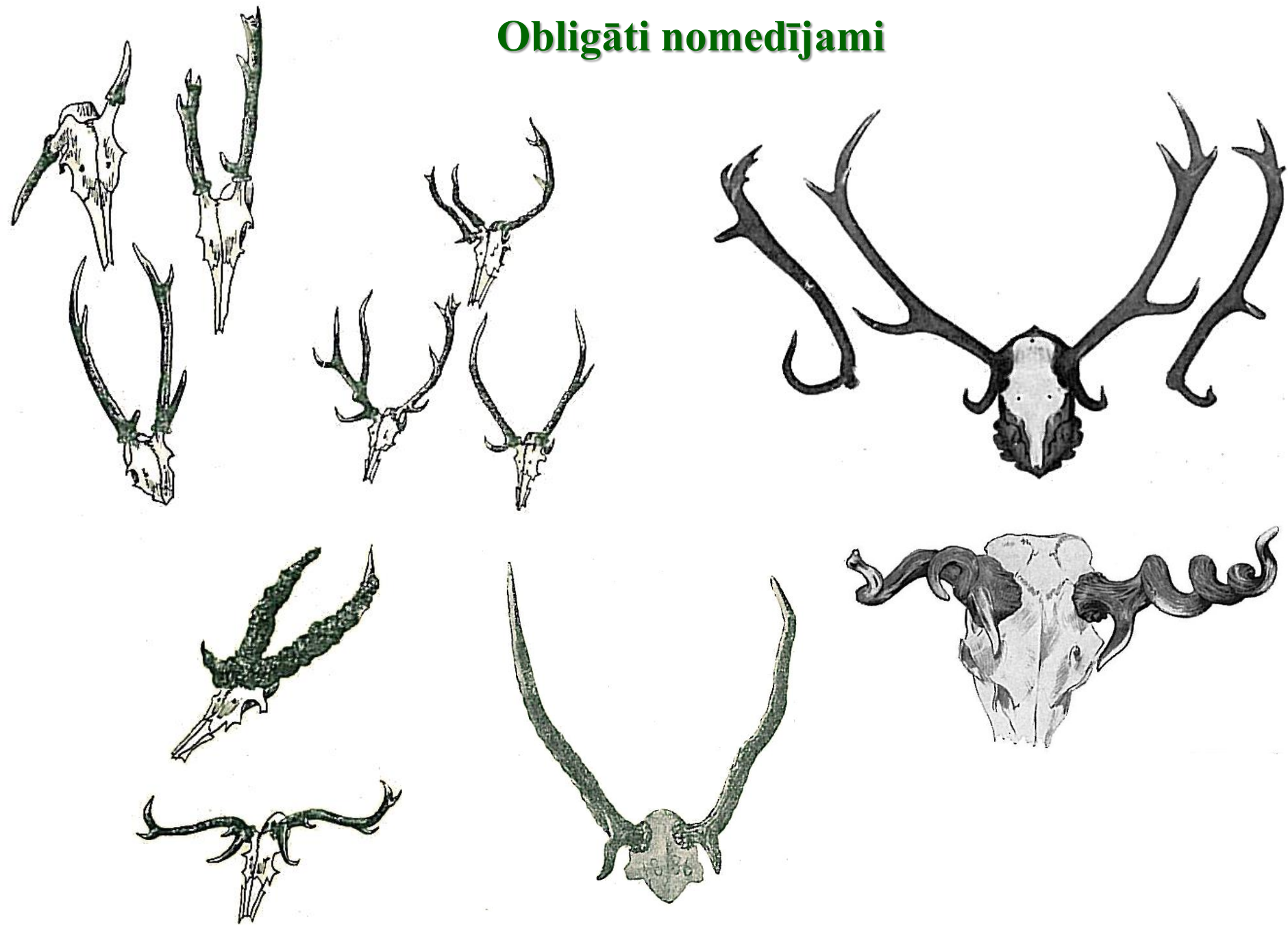

Staltbriežu buļļa ragu vainagu formas (pēc M.Fišera un H.Šūmaņa)

Vēlamās formas: 1) vienkārša trīsžuburu, 2) kausveida, 3) lāpstveida, 4) pirkstveida, 5) un 6) sazarota, dziļi izgriezta forma

Mazāk vēlamās formas: 7) vienkārša dakšveida, 8) divkārša dakšveida, 9) daudzpakāpju, 10) sazarota, 11) vilkžuburu

Obligāti nometījami

Stirnas

- Stirnas mūža garums ir 12—15 gadu, briedumu sasniedz 5-8 gadu vecumā, kad stirnāžiem ragu attīstība sasniedz kulmināciju, arī dzīvnieku dzīvsvars ir vislielākais. Ar 8-9 gadu vecumu, sākas dzīvnieku novecošanās un kvalitātes pazemināšanās;
- Vēlamā dzimumstruktūra pavasarī pirms riesta būtu 1:1;
- Vecuma grupu skaitliskās attiecībās nav vēlams liels skaits īpatņu, kas jaunāki par 3 gadiem;
- Ja stirnu kazu ir divreiz vairāk par āžiem, tad, medējot abu dzimumu dzīvniekus vienādā skaitā, dzimumattiecību 1:1 nevar izveidot;
- Lai saglabātu vai palielinātu dzīvnieku skaitu populācijā un veidotu optimālu dzimuma - vecuma struktūru, no kopējā nomedīšanas limita nomedīto stirnu kazlēnu skaitam ir jābūt 25 -35%;
- Stirnāžu kvalitātes novērtēšanai jāizmanto novērojumi par atsevišķu dzīvnieku ķermeņa vispārējo attīstību, veselības stāvokli un ragu attīstības līmeni un kvalitāti;
- Stirnāžiem izšķir 6 ragu formas un vismaz 4 dažādas ragu rozes (kronīša) formas;
- Stirnu populācijas izkopšanu sekmē stirnu izteiktā saistība ar savu apdzīvoto apgabalu - 60% stirnu tiek nomedītas ne tālāk par 1 km no to iezīmēšanas vietām.

Minimālās kvalitātes prasības stirnāžiem

Viengadniekiem:

- spēcīgi vienžubura ragi (liela masa), kas sasniedz vismaz ausu augstumu vai ir augstāki;
- divžuburu ragi ar spēcīgiem priekšējiem žuburiem, kuri gandrīz sasniedz ausu augstumu;
- trīsžuburu ragu veidošanās iezīmes;

Divgadniekiem:

- spēcīgi attīstīti divžuburu ragi, masa koncentrēta ragu augšējā trešdaļā;
- trīsžuburu ragi ar masu augšējā trešdaļā;

Vidēja vecuma (3—5 g.):

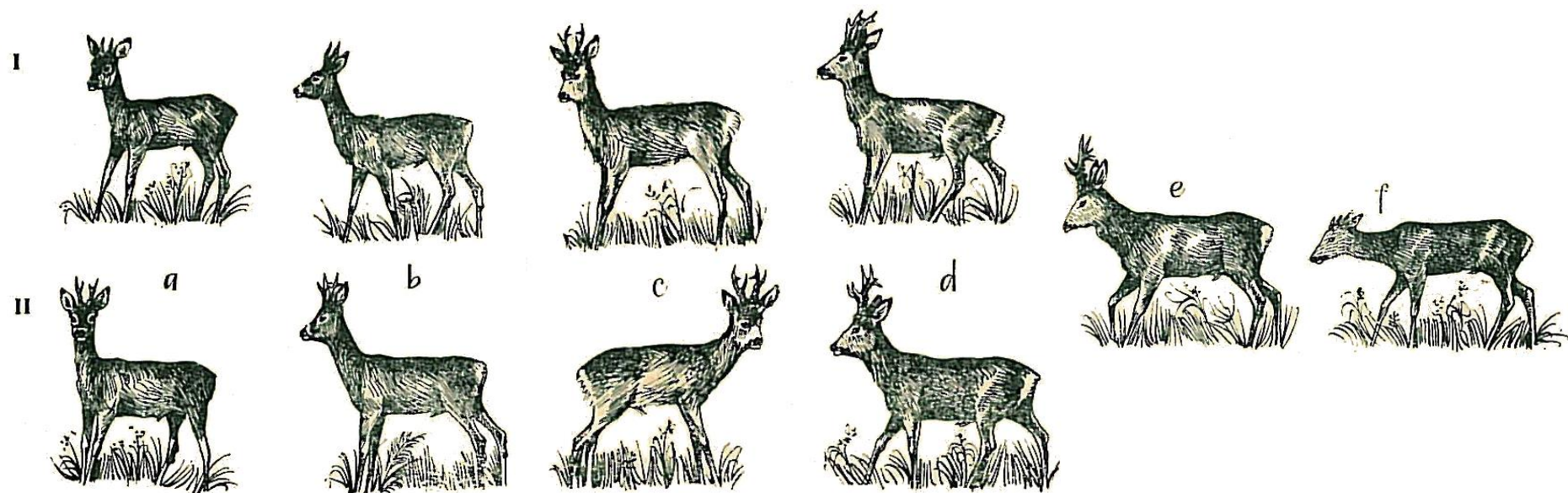
- vismaz 20 cm gari trīsžuburu ragi ar labu žuburu izvietojumu, pietiekami lielu masu un pārļojumu;
- līdz 22 cm gari trīsžuburu ragi ar pietiekami lielu masu, kas lokalizēta ragu apakšējā trešdaļā;

Brieduma vecuma (6—8 g.):

- vismaz 22 cm gari trīsžuburu ragi ar spēcīgiem stumbriem un žuburiem, lielām rozēm un bagātīgu pārļojumu, masa koncentrēta ragu apakšējā trešdaļā;

Novecojušiem (8 g. un vecāki):

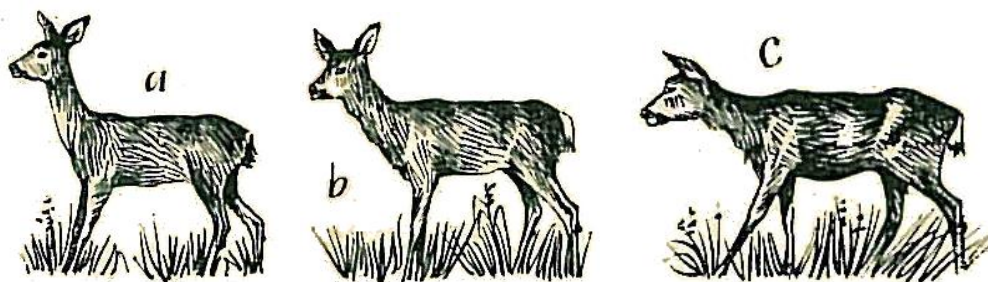
- ragi salīdzinājumā ar dzīvnieka ķermeni ir niecīgi, ar vāji attīstītiem stumbriem un īsiem žuburiem, sākusies žuburu redukcija- nomedījami.

Stirnāžu eksterjera izmaiņas atkarībā no vecuma un kvalitātes (pēc M.Fišera, H.Šūmaņa)

I rindā vāji attīstīti, II rindā labi attīstīti stirnāži

a – viengadīgs; b – divgadīgs, c – trīs līdz četrgadīgs, d – četrgadīgs līdz piecgadīgs, e – sešgadīgs līdz astoņgadīgs, f – novecojis

Stirnu kazu eksterjera izmaiņas atkarībā no vecuma (pēc M.Fišera, H.Šūmaņa)

a – jauna, b – vidēja vecuma, c – novecojusi

pārnadži

1. attēls

4. attēls

2. attēls

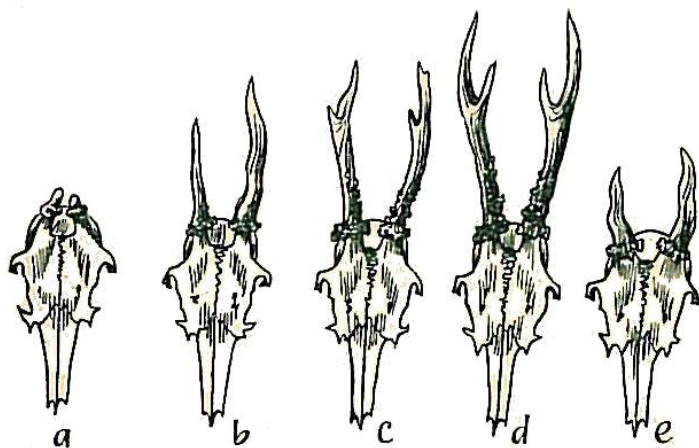
5. attēls

3. attēls

6. attēls

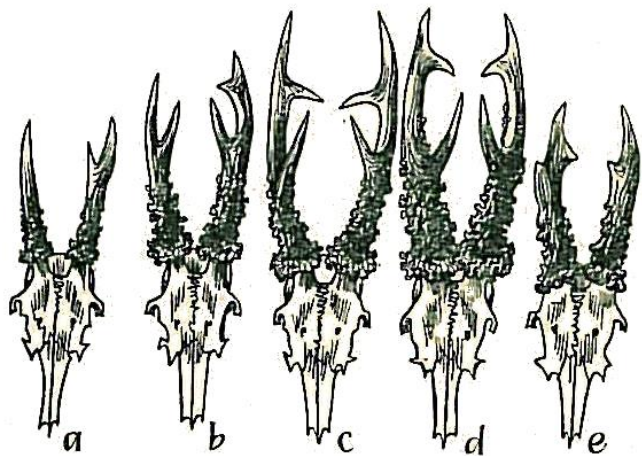
a

b

c

d

e

a

b

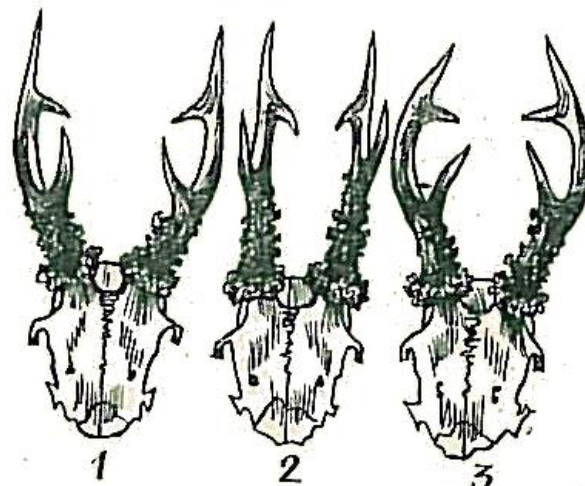
c

d

e

Stirnāžu ragu attīstība (pēc M. Fišera un H. Sūmaņa, 1972):

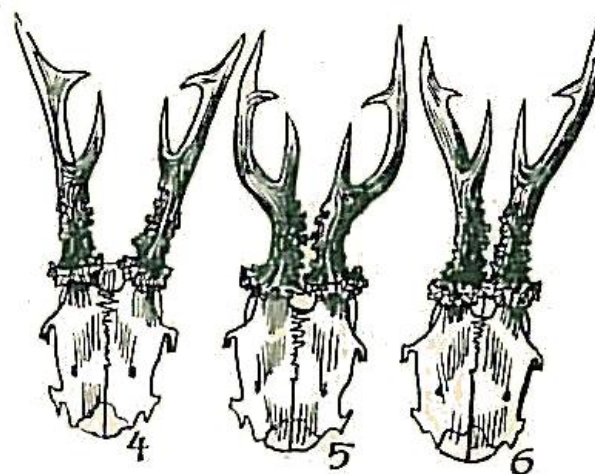
augšējā rindā sliktas kvalitātes, apakšējā rindā labas kvalitātes ragi: a — viengadīgs, b — divgadīgs, c — trīsgadīgs līdz četrgadīgs, d — piecgadīgs līdz sešgadīgs, e — novecojis.

1

2

3

4

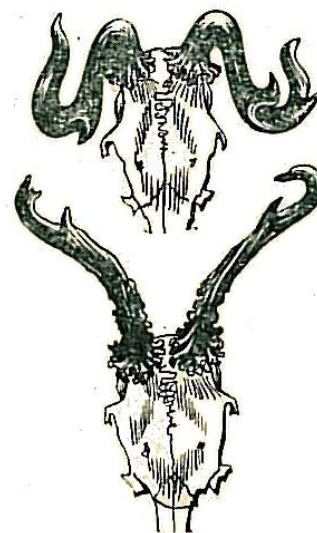
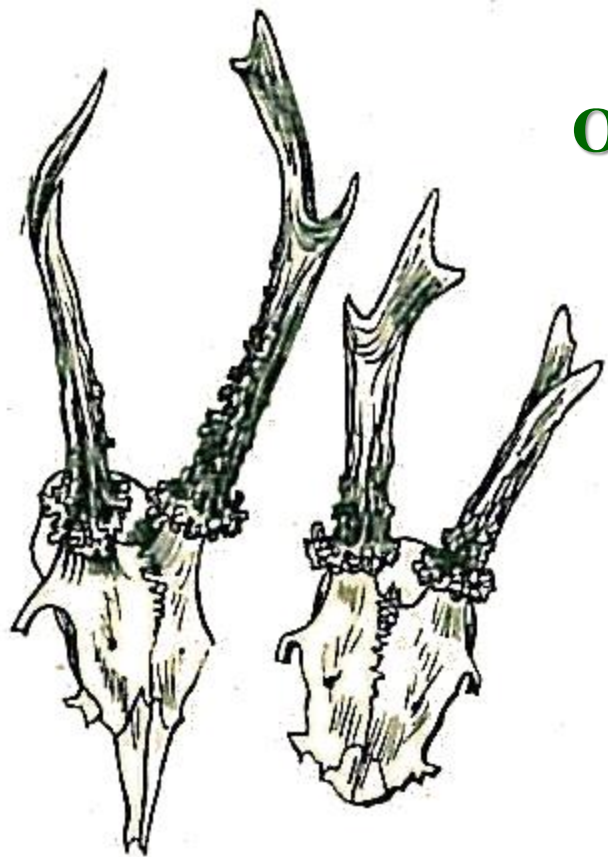
5

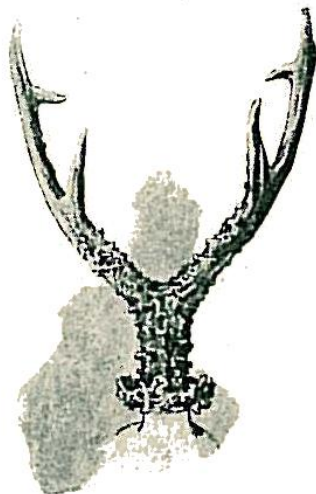
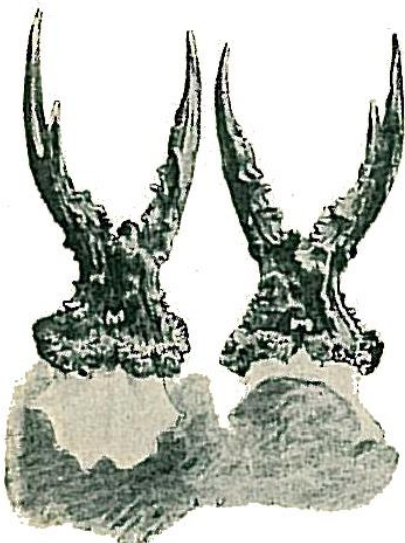
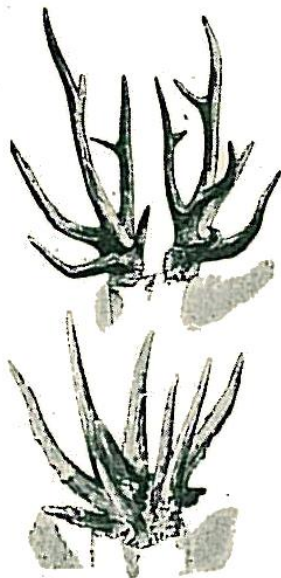
6

Stirnāžu ragu pamatformas (pēc M. Fišera un H. Sūmaņa, 1972):

1 — kurvveida, 2 — taisni un šauri izvietoti, 3 — sirdsveida, 4 — V veida, 5 — iežņaugti, 6 — lirveida.

Obligāti nometījami

Aļņi

- Aļņu maksimālais mūža garums 20 gadu (vidēji ap 18 g.), brieduma vecumu (lielāko dzīvsvaru) dzīvnieki sasniedz 6—9 gadu vecumā, bet ragu attīstības kulminācija ir 8 - 12 gadu vecumā, pēc tam sākas ragu deģenerācija;
- Vēlamā populācijas struktūra (vecuma grupu attiecība) varētu būt līdzīga staltbriežu populācijas struktūrai;
- Aļņu kvalitātes novērtēšanas paņēmieni vēl nav pietiekami izstrādāti;

Grūtības aļņu kvalitātes novērtēšanas principu un paņēmienu izstrādāšanā :

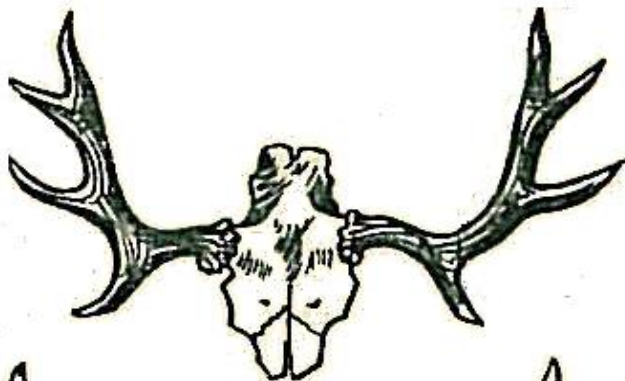
- alnim visā plašajā izplatības areālā raksturīga liela individuālā un ģeogrāfiskā mainība, kas sevišķi izpaužas ķermeņa lieluma, kā arī ragu lieluma un formas dažādībā
- aļņu ragu attīstības gaita, ragu uzbūves īpatnības un ragu formas mainība pētītas ļoti maz;
- bieži pārvietojas lielos attālumos, līdz ar to nepārtraukti notiek vietējo populāciju īpatņu (arī ģenētisko formu) sajaukšanās
- arī tipiskiem platradžiem ragu lāpstas var sākt veidoties tikai sākot ar 3. vai 6. dzīves gadu, tāpēc, saglabājoties vietējās populācijās pārmērīgi lielam jauno buļļu skaitam, ir grūti spriest par šo dzīvnieku kvalitāti nākotnē

Labas aļņu populāciju veidošanas pamatprincipi varētu būt:

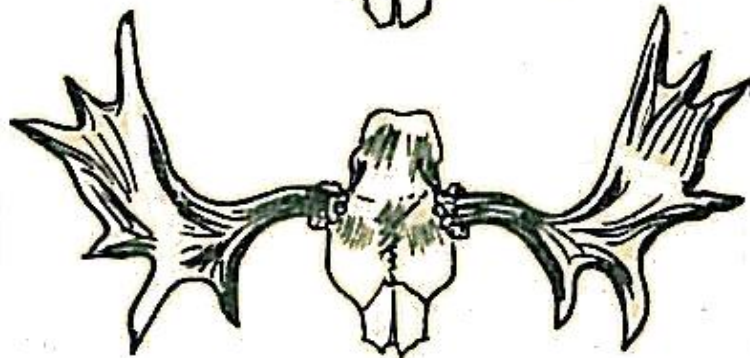
- ja mežaudžu postījumu nav un dabīgās barības bāzes noslogojums ir zems, aļņu blīvums konkrētajā platībā ir jāpalielina, tāpēc jāmedī tikai daļa no pieauguma (zem 20% no kopējā aļņu skaita), atsevišķās platībās, kur aļņu blīvums ir mazāks par 2,0 dzīvniekiem uz 1000 ha meža, pat pilnīgi jāatsakās no aļņu medīšanas (lai panāktu ātrāku aļņu skaita palielināšanos, jāregulē to nomedīšana pa dzimumiem tā, lai populācijā buļļu un govju attiecība būtu 1:1,5);
- vispirms nomedījami visi slimie, kroplie un defektīvie buļļi; tad buļļi 1,5 – 3,5 gadu vecumā, vispirms nomedījot mazākos buļļus ar īsākiem, mazāk žuburotiem ragiem;
- nedrīkstētu medīt 4,5 - 7,5 gadus vecus buļļus, kuru ragiem jau izveidojusies lāpstveida forma. 8,5 - 10,5 gadus vecus buļļus varētu šaut tikai tad, ja ir novērojams, ka tā ragi vairs neprogresē. Aļņi ar augstvērtīgiem ragiem medījami apmēram 11 ± 4 gadu vecumā, jo, bullim kļūstot vecākam, arī tā ragi kļūst vājāki;
- no aļņu govīm vispirms jānomedī jaunākās, kurām nav teļu, kā arī ļoti vecās, lielākās govīs, kurām teļu nav un vairs nebūs. Nedrīkst šaut govīs, kurām ir divi teļi, nomedīšanai jāplāno apmēram 30% no iepriekšējā gada uzskaitīto teļu skaita.

(Timmermann, 1983) ir izrēķinājis, kas notiks, ja mednieks sastopot aļņu govī ar 2 teļiem, nomedīs govī (1. variants, nevēlamais) vai vienu teļu (2. variants, vēlamais).

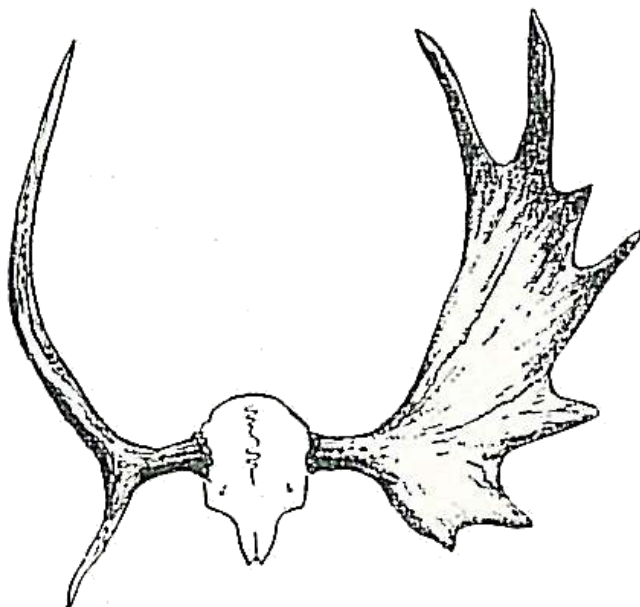
- Pirmajā gadījumā pēc pieciem gadiem būs 3 pieauguši aļņi un 2 teļi.
- Otrajā gadījumā – 10 pieauguši un 5 teļi.
- Pirmajā gadījumā no teļiem bāreņiem viens ies bojā, bet otrs 3 un 4 gadā dos pa 1 teļam, bet 5 gadā 2 teļus. Otrajā gadījumā pieaugumu dos gan māte, gan teļš.

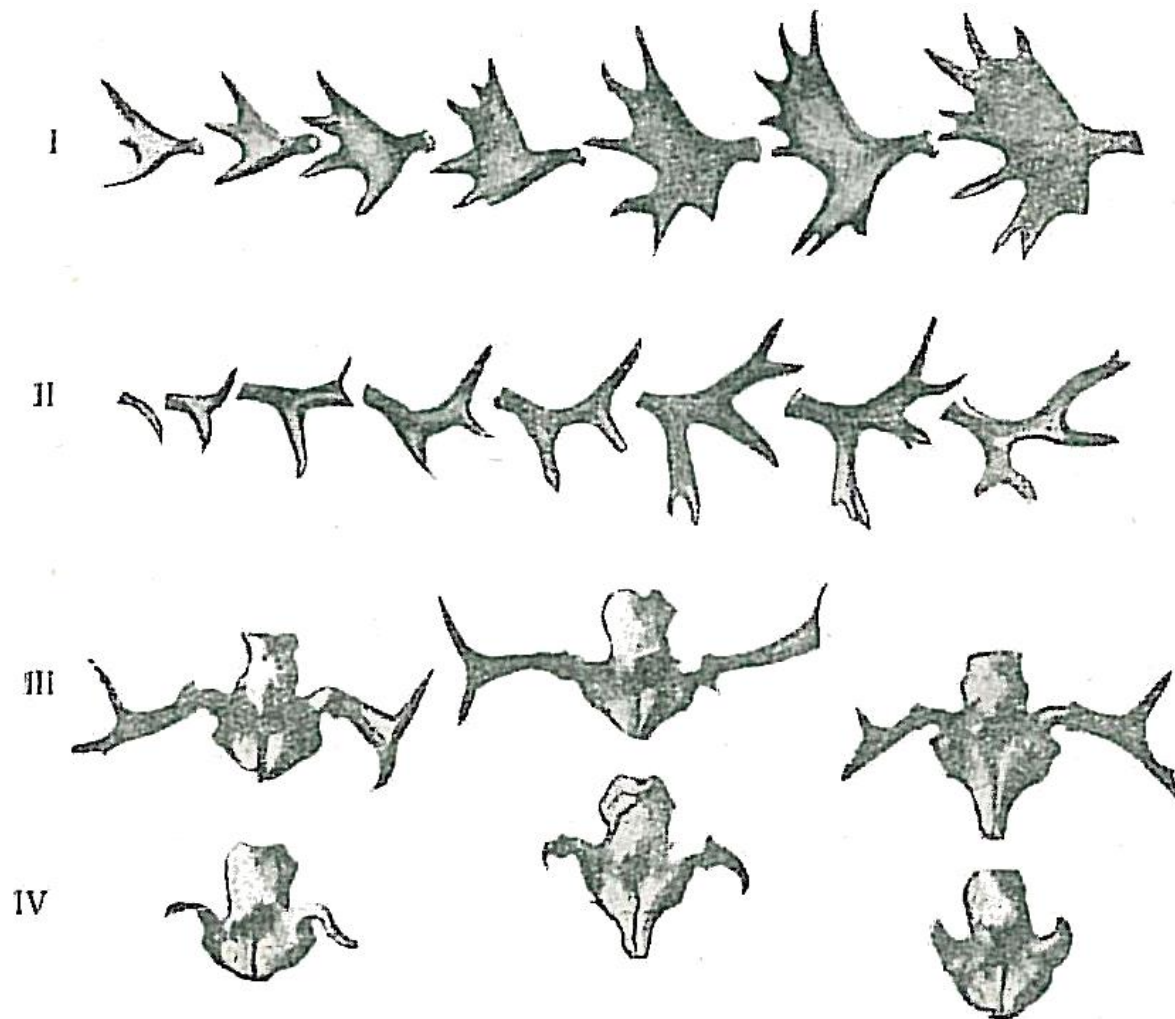
Apaļradzis

Platradzis

Platradža deģenerācijas pazīme vai ievainojuma sekas

Aļņu ragu attīstība (pēc A.Kalniņa)

I rindā – platradža ragu attīstība, II rindā – apaļradža ragu attīstība;

III rindā – gadu veca aļņu bullēna ragi, kam parādījušās labas iedzimtās īpašības;

IV rindā – gadu veca aļņu bullēna ragi, kuram ir sliktas iedzimtās īpašības (atšaujams)

How to determine a bull's age
The bull moose continues to grow and develop its body mass up until 6–8 years of age. Just like with people, as it gets older changes occur to the animal's posture and the look of the head.

For the experienced moose hunter, the posture of the moose and the shape of the head can provide clues as to the age of the animal. There are characteristic lines that make it possible to classify the moose as young, middle-aged or old.

The pictures of the bulls in the different age groups are presented in the same position and movement in order to better illustrate their different characteristics. The pictures and text concentrate on changes to the body, and are not meant to show the development of the antlers.

Distinctive body lines that differentiate a younger male moose from an older one: thickness of the neck, width of the dewlap, depth of the shoulders and sturdiness of the body.

Aļņu buļļa vecuma noteikšana pēc silueta izmaiņām.

Aļņu buļļa vecuma
noteikšana pēc «bārdas»
izmaiņām.

Uzmanība jāpievērš
bārdas platumam nevis
garumam.

*The look of the develop
changes with age.*

1,5 gadus veci aļņu
bulli ar dažādu ragu
formu.

*Four yearling bulls, all with
different antler formations.*

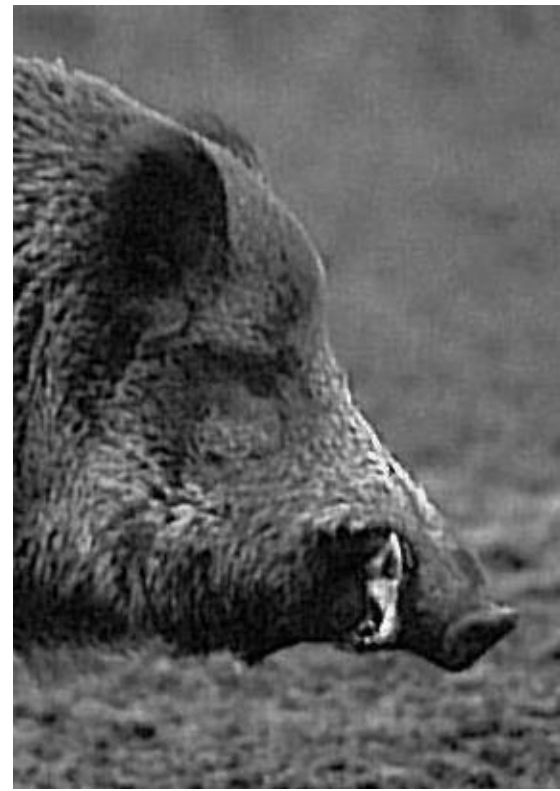
The yearling's tines may grow in different directions or have unusual shapes, but these features usually disappear in the next round of antler growth.

Dažkārt gadīgam bullim katrs rags ir savādāks un tie var būt vērsti pat dažādos virzienos. Turpmākajos gados šīs atšķirības parasti izzūd.

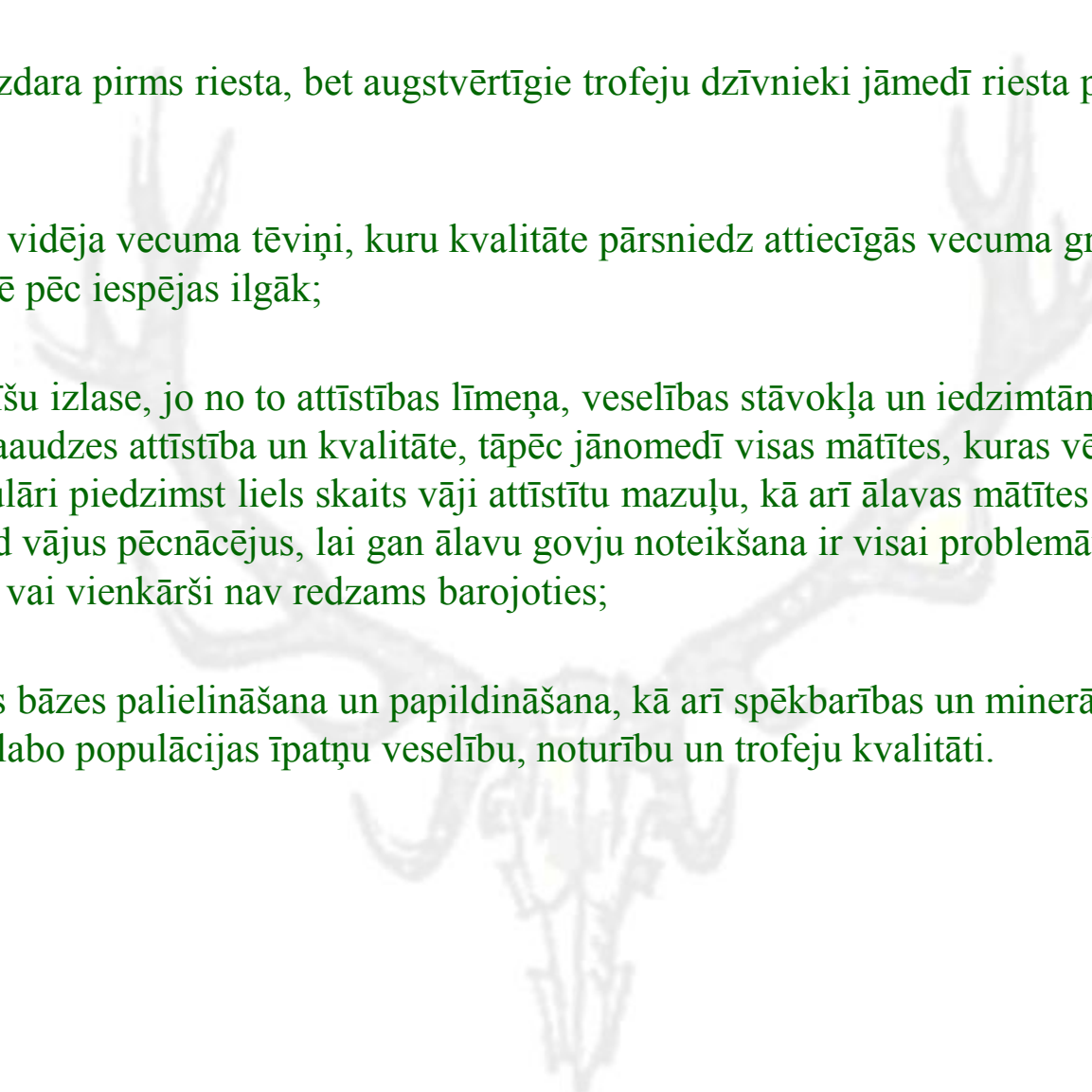
Meža cūkas

- Kuiļi briedumu sasniedz apmēram 4 gadu vecumā, bet galvaskausa un ilkņu augšana turpinās līdz 7-8 gadu vecumam, pēc tam sākas redukcija.
- Vēlams, lai trofejas vecuma kuiļi sastādītu apmēram 5% no populācijas īpatņu skaita.
- Kuiļu atšaušanu lietderīgi sākt ar 5 gadu vecumu, cenšoties saglabāt pietiekami lielu skaitu nobriedušo cūku (4 gadi un vecākas)
- Nepieciešams izlīdzināt dzimumu skaitliskās attiecības (ieteicams pat neliels kuiļu pārsvars) un pastiprināti atšaut jaunāko vecuma grupu īpatņus;
- Ja medībās ar dzinējiem nomedījamo īpatņu vecumu stingri nelimitē, tad nomedī diezgan daudz vidēja vecuma cūku, kas nav vēlams;
- Ja medītu tikai pieaugušas cūku mātes, tad strauji samazinātos pieaugums;
- Vidēja vecuma meža cūku selekcijas medības nav ieteicamas, jo pēc ārējā izskata vecuma noteikšana ir visai grūta un bieži vien neiespējami;
- Meža cūku selekcijas medības galvenokārt jānomedī augumā mazākie, ka arī kroplie sivēni, kamēr tie nav sasnieguši gada vecumu;
- Mežacūku un plēsoņu trofeju kvalitāti klimatiskie apstākļi ietekmē maz.

Visām pārnadžu sugām kopēji ir vēl šādi izlases medību vispārīgie principi:

- neatkarīgi no dzimuma un vecuma jānomedī visi acīm redzami slimie dzīvnieki (ar savēlušos, nespīdīgu apmatojumu, netīru spoguļi, stipru klepu, kā arī smagi ievainotie dzīvnieki);
- jānomedī visi īpatņi, kuri augumā un attīstībā atpalikuši no atbilstošās vecuma grupas kvalitātes vidējiem rādītājiem;
- izlase jāizdara jaunākajās vecuma grupās, jo savlaicīgi nomedējot mazvērtīgos īpatņus, izlase nebūs jāizdara vecākajās grupās un populācijā saglabāsies vairāk pieaugušu vērtīgu dzīvnieku;
- pēcnācēju kvalitāti var pasliktināt liels nenobriedušu dzīvnieku skaits, kas piedalās riestā;
- sabiezinātās populācijās vēlams vienlaicīgi nomedīt pat mazvērtīgu īpatņu grupas (ģimenes);
- lai samazinātu populācijas biezību, savlaicīgi jānomedī visi novecojušie un trofejas brieduma vecuma īpatņi;

-
- tēviņu izlase jāizdara pirms riesta, bet augstvērtīgie trofeju dzīvnieki jāmedī riesta perioda beigās vai pēc riesta;
 - spēcīgi jauni un vidēja vecuma tēviņi, kuru kvalitāte pārsniedz attiecīgās vecuma grupas vidējos rādītājus, jāsaudzē pēc iespējas ilgāk;
 - jāizdara arī mātīšu izlase, jo no to attīstības līmeņa, veselības stāvokļa un iedzimtām īpašībām ir atkarīga jaunās paaudzes attīstība un kvalitāte, tāpēc jānomedī visas mātītes, kuras vēlu atnesas, un tādas, kurām regulāri piedzimst liels skaits vāji attīstītu mazuļu, kā arī ālavas mātītes un visas vecās mātītes, kuras dod vājus pēcnācējus, lai gan ālavu govju noteikšana ir visai problemātiska, jo tās teļš var būt gājis bojā vai vienkārši nav redzams barojoties;
 - dabiskās barības bāzes palielināšana un papildināšana, kā arī spēkbarības un minerālvielu nodrošināšana uzlabo populācijas īpatņu veselību, noturību un trofeju kvalitāti.

PALDIES PAR UZMANĪBU!

Jānis Baumanis, e-pasts: janis.baumanis@lms.org.lv
tel: 29134657;
www.lms.org.lv